

7. Pomianowski J. Na Wschod od Zachodu – Jak byc z Rosia? Rosner&Wspolnicy. – Warszawa: 2004. – S. 48 (375).

Статья посвящена рассмотрению концептуальных основ формирования польской внешней политики, в частности – ее восточного направления. Проанализированы историческое, прагматичное и геополитическое измерения эволюции восточного направления внешней политики Республики Польша. Отмечено, что на отдельных этапах ее генезис определяли «пястовская», «Ягеллонская», «инкорпоративная», «федеративная» концепции, а также концепции «Гедройца-Мерошевского», «Карта-84», «восточноевропейского сотрудничества».

Article is dedicated to the conceptual basis of formation of Polish foreign policy, in particular – its east. Analyzed historical, pragmatic and geopolitical dimensions of the evolution of the eastern direction of foreign policy of the Republic of Poland. It is noted that at certain stages of its genesis determined «pyastowska», «Jagiellonian», «inkorporatywna», «federal» concept, and the concept of «Giedroyc-Myeroshevskoho», «Map-84», East European cooperation.

Стаття надійшла до редколегії 19.11.2012

УДК 321.01: 316.35

Сурвілайте Д.В., НУ «ОЮА»

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ МОЛОДІЖНИХ СУБКУЛЬТУР В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Статтю присвячено дослідженню специфіки процесу формування молодіжних субкультур в умовах глобалізації. Визначено характеристики молодіжних субкультур на сучасному етапі глобального розвитку. Проаналізовано політичну складову даного соціокультурного процесу.

Актуальність дослідження процесу формування молодіжних субкультур в умовах глобалізації обумовлена тим, що глобалізаційні процеси визначають основні, магістральні тенденції розвитку усіх сфер суспільного життя – від економіки та політики до культури й мистецтва.

Глобалізація означає зростання взаємної залежності різних країн та регіонів, вона трансформує процес появи та розвитку нових світоглядних моделей політичного, економічного, ідеологічного, культурного, соціального життя.

Розглядаючи глобалізацію як важливий чинник формування соціокультурного простору в цілому та молодіжних субкультур зокрема, слід відзначити її вплив на політичну культуру, інформаційний простір, економічні відносини у які включено молодь, як соціально-вікову групу.

Інтенсифікація міжнародних відносин та міжцивілізаційних процесів обумовлена появою наднаціональних політичних та економічних акторів, зростанням ролі недержавних організацій та міжнародних об'єднань.

При цьому зменшується питома вага міждержавних конфліктів та, водночас, збільшується небезпека економічної та культурної експансії за віссю «центр – периферія» що може породжувати такі форми конфліктів, як екстремізм та тероризм.

Глобалізація у сучасному світі стала основним трендом суспільного розвитку завдяки якому формується єдиний політичний, економічний, культурний та інформаційний простір, відбувається встановлення нових «правил гри» у механізмах регулювання соціальних відносин, зменшення ролі національних держав та поява потужних транснаціональних акторів.

Однією зі складових глобалізації виступають соціокультурні процеси, які пов'язані із становленням глобального інформаційного простору.

Для посткомуністичних країн сучасний період характеризується розвитком інституцій громадянського суспільства та активізацією взаємодії між державою та громадянським суспільством, у тому числі – молодіжними організаціями. При цьому зростає роль політичної культури як влади так і представників громадянського суспільства.

Варто погодитись із українською дослідницею О. Морозовою у тому, що «Еволюція держави до рівня розвиненої економіки із чіткою та зрозумілою правовою і політичною системами, тісні соціальні зв'язки, рівноправні стосунки із зарубіжним країнами – усе це вимагає відповідного рівня політичної культури та необхідних соціальних інститутів. Ситуацію ускладнює наявність пласту культури радянської доби, яка сьогодні характеризує ще значну частину населення України. Ускладнена сучасними девіаціями (наркоманія, андеграунд-течі), політична культура українського суспільства, а здебільшого молоді, демонструє повною мірою, що шлях до розвиненого цивілізованого суспільства вимагає неабияких зусиль та адекватних підходів до її кореляції або формування. При цьому політична культура стає не лише мірилом розв'язання основних соціально-економічних проблем, а й сама виступає активним

інструментом встановлення соціальних зв'язків, перебігу політичних процесів та формату економічних перетворень» [1, с. 3].

Проблема формування молодіжних субкультур під впливом глобалізаційних процесів, цінностей молодого покоління та особливостей політичної культури і соціокультурних орієнтацій молоді виступає предметом міждисциплінарних досліджень з позицій філософії, політичної науки, права, соціологічної науки, демографії, психології, міжнародних відносин, державного управління, економічної теорії та ін.

Дослідженню глобалізаційних процесів присвячено велику кількість ґрунтовних праць.

Серед авторів, які аналізують глобалізацію та її вплив на соціокультурну взаємодію можна відзначити З. Баумана, Д. Белла, П. Бергера, І. Валерстайна, Е. Гідденса, Ф. Фукуяму, Ю. Габермаса, О. Гаман-Голутвіну, А. Гусейнова, А. Неклесса, А. Панаріна, В. Іноземцева, Ф. Кессіді, Р. Робертсона, О. Білоруса, Б. Гаврилишина, В. Горбатенка, В. Гошовську, О. Зернецьку, І. Кравченка, М. Михальченка, Т. Мотренка, М. Пірен, Ю. Сурміна, С. Чукут, Ю. Шайгородського та ін.

Особливого розвитку під впливом глобалізаційних процесів набуває інформаційна взаємодія: фактично утворюється загальносвітовий інформаційний простір, у якому відбувається визначення порядку денного для урядів та громадян.

Широке розповсюдження інформаційних технологій та комунікативних мереж (передусім – Інтернет) створює передумови як для обміну інформацією між різними країнами, регіонами та культурами так і для культурної експансії з метою нав'язування культурних та інституційних зразків та моделей, і на цій основі – універсалізації суспільного життя.

На думку О. Морозової, «Молодь як окрема соціальна група має як спільне, так і відмінне із соціумом у цілому. Спільними характеристиками виступають переважно характеристики політичної культури останнього, що утворилися історично. Відмінностями молодіжної політичної субкультури є нестаточна сформованість політичної свідомості та девіантність поведінки, яка полягає у запереченні «батьківського спадку», в тому числі політичного. Такі характеристики свідчать на користь відкритості свідомості молодих до змін та прагнення новацій. Зважаючи на це, представники молодого покоління – найголовніший потенційний реципієнт «продуктів», що їх приносить з собою глобалізація» [1, с. 9].

Інформаційна хвиля доби глобалізації відтворює певні символи, культурні зразки, норми загальноприйнятої поведінки та ін., як наслідок відбувається руйнація традиційних соціокультурних форм.

У процесі формування соціокультурних моделей виділяються концентровані та організовані форми діяльності окремих груп та спільнот суспільства, у відповідному часі та визначеному просторі – субкультури.

Поняття «субкультура» акцентує диференційованість культурного простору суспільства, потреба в культурному самовираженні індивідів, як членів соціальних груп та спільнот («стиль» життя), виділити соціальні форми культурної диференціації, серед яких – молодіжні субкультури.

Останні характеризуються такими ознаками, як:

- панівна світоглядна модель, яка виступає основою самоідентифікації членів групи – представників субкультури;
- тривалість об'єднання у часі;
- відсутність формалізованих правил та норм організації, проте неформальні об'єднання відзначаються чіткою визначеністю щодо зовнішніх атрибутів (одяг, зачіска, стиль поведінки, музичні чи спортивні уподобання);
- ставлення до наявного суспільного ладу та до представників інших молодіжних субкультур (вороже, нейтральне, позитивне);
- особливості соціального складу;
- як складова поля культури, що формується під впливом глобалізаційних процесів, субкультура визначається специфікою регуляції взаємодій всередині субкультури, ставленням до національної культури та глобального соціокультурного простору («зелені», антиглобалісти, альтерглобалісти та ін.).

У сучасних умовах складається новий соціокультурний простір, який формується під впливом історичних моделей (передусім – з радянського минулого), релігійних доктрин, ідеологічних концепцій (лібералізм, консерватизм, соціалізм та ін.) з урахуванням національної специфіки.

Динамічних змін зазнає і феномен політичної культури, у якому поєднуються простори політики та культури, з'являються нові виклики для національних держав та політичних систем, формуються субкультури та контркультури.

У сучасному суспільстві склалась система взаємодії субкультур, коли учасники певних соціальних та культурних груп приймають та поділяють відповідні норми, цінності, картини світу, стиль життя та зовнішні атрибутивні ознаки (одяг, мовний «жаргон») притаманні молодіжним субкультурам, демонструючи власну позицію у суспільстві.

Аналізуючи процес глобалізації як фактор формування нових молодіжних субкультур, можна сформулювати наступні положення.

По-перше, в умовах глобалізації з'являються не лише транснаціональні корпорації, нові наднаціональні політичні актори, а і альтернативні масові суспільні рухи, які демонструють здатність мобілізувати громадян різних країн для артикулювання та захисту власних інтересів.

По-друге, вони характеризуються високим ступенем символічної інтеграції та відсутності вертикально організованої структури.

По-третє, в різних країнах існують істотні відмінності у ступені розвитку та діяльності молодіжних рухів та організацій, які залежать від таких факторів, як рівень впливу у суспільстві традиційних політичних сил та громадських організацій, їх здатність відповідати вимогам часу, відкритість суспільства до появи нових молодіжних субкультур, нових сил, до новацій, рівень політичної культури влади та громадян [2].

В цілому, субкультура інтерпретується як сукупність особливих соціальних принципів та норм й психологічних установок, які формують стиль життя та поведінки індивідів та груп, виступають засобом ідентифікації та самоусвідомлення.

За наведеними ознаками та характеристиками, а також враховуючи домінуючі цінності, усі молодіжні субкультури можна поділити на наступні групи.

По-перше, «музичні» молодіжні субкультури. До них можна віднести фанатів різних музичних стилів та напрямків: металістів, реперів, рейверів, брейкерів, хіп-хоп та ін. По-друге, радикально-протестні групи: панки, байкери, скінхеда, гопники, «любера», спортивні, передусім футбольні фанати «ультрас» та ін. По-третє, групи романтико-ескапістського характеру. До них відносять гіпі, япші, готів, кібер-готів, емо, толкієністів та ін. По-четверте, розважальні молодіжні субкультури, представники яких намагаються отримати задоволення від певного стилю життя: хакери, геймери, фуррі та ін. По-п'яте, послідовники містичних культів: растамани, сатаністи та ін. По-шосте, представники соціально-політичних молодіжних рухів та організацій: анархісти, антифашисти, «зелені» та ні.

Отже, проаналізовані підходи до сутності та характеристик глобалізації дозволяють визначити, що глобалізаційний процес створює нові форми самовизначення та самоідентифікації індивідів, серед яких особливе місце посідають молодіжні субкультури.

Їх утворення та діяльність у сучасному суспільстві обумовлені інтеграційними процесами у політичній, фінансовій, культурній сферах, що тиражуються та посилюються мас-медіа та спричиняють зміни у національній ідентичності та трансформації ролі національної держави.

Дослідження молодіжних субкультур дозволяє стверджувати, що під впливом глобалізаційних процесів важливою складовою їх діяльності стає ставлення до глобалізації та національних і локальних культур, цінностей і традицій, історичної спадщини тощо.

Таким чином, сучасні молодіжні рухи, організації та субкультури характеризуються наступними ознаками, які дозволяють розглядати їх як впливовий чинник соціального, політичного та культурного життя:

- постійна активність учасників;
- використання комунікативних мереж для підтримки зв'язку та координації діяльності;
- відсутність апарату та мережева організація взаємодії;
- спрямованість на задоволення потреб молодого покоління, чітке визначення опонентів.

Тобто, молодіжні субкультури виступають в якості неформальних об'єднань, учасники яких готові до мобілізації, проведення спільних дій та пошуку нових учасників.

Бібліографічний список

1. Морозова О.О. Особливості формування політичної культури молоді в умовах глобалізації : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук : спец. 23.00.03 «Політична культура та ідеологія» / О. Морозова. – Київ, 2006. – 18 с.
2. Єфтені Н.М. Політична участь молоді в сучасній Україні / Н.М. Єфтені // Актуальні проблеми політики : зб наук. пр. – Одеса, 2010. – Вип. 39. – С. 577 – 581.

Стаття посвячена дослідванню специфіки процесу формування молодіжних субкультур в умовах глобалізації. Визначені характеристики молодіжних субкультур на сучасному етапі глобального розвитку. Проаналізована політична складова даного соціокультурного процесу.

The article investigates the specifics of the formation of youth subcultures globalization. Defined characteristics of youth subcultures at the present stage of global development. Analysis of the political dimension of the socio-cultural process.

Стаття надійшла до редакції 07.11.2012